

УДК 657

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.79-36>

Колісник О.П.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку та аудиту
Державний податковий університет

Склярів Д.Г.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державний податковий університет

Kolisnyk Olena

Candidate of Economic Sciences
Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing
State Tax University

Skliarov Danyil

Applicant for Higher Education of the First (Bachelor's) Level
State Tax University

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ

TRANSFORMATION OF FINANCIAL ACCOUNTING: FROM TRADITIONAL METHODS TO DIGITALIZATION

У статті досліджено вплив цифровізації на фінансовий облік та трансформацію традиційних методів під впливом сучасних технологій. Цифровізація підвищує ефективність, прозорість і швидкість операцій. Фінансовий облік еволюціонував від ручного ведення записів до автоматизованих систем, таких як BAS Бухгалтерія, М.Е.Дос, СОТА. Традиційні методи були трудомісткими та схильними до помилок, тоді як цифрові системи забезпечують швидкість, доступність і автоматизацію. Однак вони мають недоліки: високу вартість, технічні ризики, потребу в кваліфікованих фахівцях. Виклики цифровізації включають безпеку даних, технічні труднощі впровадження, дотримання норм. Інновації, такі як штучний інтелект і цифрові валюти, змінюють фінансовий облік, покращуючи аналітику та управління даними.

Ключові слова: фінансовий облік, цифровізація, автоматизація, штучний інтелект, облікові системи, технологічні інновації, цифрові валюти, стандарти обліку.

The article examines the impact of digitalization on financial accounting and the transformation of traditional accounting methods under the influence of modern technologies. In an era when innovations are penetrating almost all areas of activity, digitalization is becoming a key factor in increasing the efficiency, transparency and speed of operations. Financial accounting, as a key element of any business, has come a long way from traditional methods based on manual record keeping to modern ones using advanced technologies. Traditional methods were characterized by labor intensity, high risk of errors and limited access to information. Despite its historical importance, manual accounting had a number of disadvantages, such as a rigid document flow, limited automation, and low data processing speed. The emergence of the first computerized accounting systems was a revolutionary step, greatly simplifying and speeding up data processing. With the development of technology, accounting programs appeared that automated most accounting processes. The introduction of systems such as BAS Accounting, M.E.Doc, and COTA allowed the integration of all business processes of the company, providing centralized management of financial information. Digital systems for financial accounting have a number of advantages, such as the speed of information processing, easy access to data, and process automation. However, there are also disadvantages, such as high implementation costs, dependence on technology, and the need for qualified specialists. The digitalization of financial accounting faces data security issues, technical difficulties in implementation, and the need to comply with legal and ethical standards. Trends and innovations, such as artificial intelligence and digital currencies, continue to change the financial accounting industry, increasing efficiency and imposing new cybersecurity requirements. The digitalization of financial accounting offers significant benefits, but requires a balance between technological innovation, data security, and regulatory requirements.

Keywords: financial accounting, digitalization, automation, artificial intelligence, accounting systems, technological innovations, digital currencies, accounting standards.

Постановка проблеми. Фінансовий облік, як ключова функція управління підприємством, протягом століть зазнавав значних змін та трансформацій. Протягом історії він розвивався у відповідь на потреби економічних суб'єктів у точному відображенні фінансового стану та результатів діяльності. Традиційні методи обліку, що були засновані на паперових носіях та ручному обробленні даних, протягом тривалого часу залишалися основним способом ведення фінансової звітності. Впровадження автоматизованих облікових систем, а також технологій штучного інтелекту змінює принципи організації обліку, підвищує його точність, прозорість та швидкість. В той самий час виникає низка нових потенційних викликів, зокрема питання безпеки даних, стандартизації цифрових форматів та адаптації нормативно-правової бази до сучасних реалій. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу еволюції фінансового обліку, виявлення переваг і ризиків цифровізації, а також визначення перспектив розвитку фінансового обліку в умовах цифрової економіки. Недостатня дослідженість цих аспектів створює потребу у комплексному підході до вивчення впливу цифрових технологій на облікову сферу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цифровізація економіки суттєво впливає на трансформацію фінансового обліку, змінюючи традиційні методи ведення бухгалтерії та впроваджуючи новітні технології. Ця тема стала предметом досліджень таких науковців, як І. Грабчук, С. Безручук [1]. Основною метою їхньої статті є узагальнення напрямів впливу цифровізації на систему обліку та звітності в умовах сучасної цифрової економіки. Також значну увагу цій темі приділив В. Ченаш у своїй статті «Розвиток бухгалтерських систем в Україні під впливом цифрових технологій». Він займався висвітленням сучасних напрямів розвитку бухгалтерських систем в Україні під впливом цифрових технологій. Зробив оцінку впливу сучасних цифрових технологій на бухгалтерські системи, а також надав практичні рекомендації щодо управлінських підходів, які допоможуть максимально ефективно використовувати цифрові рішення [2]. Важливо додати також працю О. Артюх «Вплив цифровізації на бухгалтерський облік: виклики та перспективи». Основною темою цієї праці є ретельний аналіз впливу цифровізації на традиційні практики бухгалтерського обліку, визначення переваг та викликів цифровізації [3].

Формулювання завдання дослідження. Проаналізувати трансформацію фінансового обліку від його традиційних методів до сучасної цифровізації, виявивши ключові фактори, що вплинули на цю зміну. Дослідження має на меті визначити основні цифрові технології, що використовуються в сучасному фінансовому обліку, оцінити їх переваги та недоліки, а також виявити тенденції розвитку фінансового обліку в умовах цифровізації. Особливу увагу буде приділено оцінці впливу цифрової трансформації на бухгалтерський облік, включаючи рівень впровадження цифрових технологій та їх вплив на ефективність облікової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні цифровізація є невід'ємною частиною сучасного розвитку економіки і суспільства, змінюючи підходи до таких сфер, як ведення бізнесу, управління процесами, а також взаємодії з клієнтами. Ми живемо в

епоху, коли інновації впроваджуються майже в усі сфери діяльності, що в свою чергу сприяє підвищенню ефективності, прозорості й швидкості операцій.

Цифровізація – це процес інтеграції електронних і цифрових пристроїв, систем, а також засобів у фізичне середовище з метою забезпечення електронного обміну інформацією між ними [4, с. 92].

Під фінансовим обліком розуміють сукупність певних правил і процедур, які забезпечують підготовку й оприлюднення інформації про результати діяльності підприємства в цілому, а також про його фінансовий стан відповідно до вимог чинного законодавства і стандартів обліку. Він забезпечує повне, безперервне і взаємопов'язане відображення абсолютно всіх господарських операцій, що були здійснені на підприємстві [5, с.13].

Фінансовий облік, як ключовий елемент будь-якого бізнесу, пройшов довгий шлях еволюції. Від традиційних методів, що базувалися на ручному веденні записів у паперових журналах та книгах, він трансформувався до сучасної цифровізації, використовуючи передові технології. Традиційні методи характеризуються трудомісткістю, високим ризиком помилок та обмеженим доступом до інформації. Ручне ведення записів, використання простих інструментів, таких як ручка, папір та рахівниця, фокус на історичних даних та складання фінансової звітності вручну – все це вимагало значних витрат часу та зусиль.

Ручний облік відіграв вирішальну роль у становленні фінансової практики, будучи єдиним способом фіксації та відстеження фінансових операцій протягом століть. Від найдавніших форм обліку на глиняних табличках до складних систем подвійного запису, ручний облік забезпечував облік товарів, боргів, податків та інших фінансових операцій. Ведення бухгалтерських книг, складання фінансової звітності та розвиток принципів подвійного запису стали основою для сучасних систем обліку, незважаючи на появу комп'ютерних технологій. Ручний облік навчив бухгалтерів точності, уважності та аналітичному мисленню, що залишається важливим і в цифрову епоху. Традиційні методи фінансового обліку характеризуються низкою особливостей, зокрема, жорстким документообігом, де кожна операція підтверджується паперовими документами, що створює значний обсяг паперової роботи. Використання паперових форм для ведення обліку та складання звітності також є характерною рисою, що ускладнює пошук та аналіз інформації. Автоматизація облікових процесів обмежена, що призводить до ручної обробки даних, збільшуючи ризик помилок та час на виконання операцій. Перевагами традиційних підходів є їхня простота та зрозумілість, а також відносно низькі витрати на впровадження. Однак, обмеженнями є трудомісткість, високий ризик помилок, обмежена доступність та аналітичні можливості, а також низька швидкість обробки даних, що ускладнює прийняття оперативних управлінських рішень.

Поява перших комп'ютерних систем для обліку стала дійсно революційним кроком у фінансовій практиці, значно спростивши та пришвидшивши обробку даних. Перші комп'ютери, з їхніми обмеженими можливостями, вже використовувалися з метою автоматизації рутинних облікових операцій, таких як розрахунок заробітної плати та ведення головної книги.

З розвитком технологій з'явилися перші бухгалтерські програми, що дозволили автоматизувати більшість облікових процесів, від ведення первинної документації до складання повної фінансової звітності. Автоматизовані системи обліку, що інтегрували різні функції, стали стандартом для великих підприємств, забезпечуючи централізоване управління фінансовою інформацією. Досить важливим етапом став перехід від паперових документів до електронних даних, що дозволило значно зменшити обсяг паперової роботи, пришвидшити обмін інформацією та покращити її доступність. Електронні бази даних та системи електронного документообігу стали основою для сучасних систем обліку, забезпечуючи ефективне управління фінансовими ресурсами.

З глобальним розвитком комп'ютерних технологій фінансовий облік почав більш активно переходити до комп'ютеризації, що в свою чергу дозволило автоматизувати рутинні операції, зменшити ризик помилок та покращити доступність інформації.

Використання програмного забезпечення для обробки великих обсягів даних стало ключовим фактором у розвитку сучасного фінансового обліку. Програмні рішення дозволяють ефективно аналізувати величезні масиви фінансової інформації, виявляти тенденції та закономірності, що раніше були недоступні. Автоматизація облікових процесів, зокрема автоматичний розрахунок податків, облік витрат та інші рутинні операції, значно підвищує продуктивність роботи бухгалтерів та мінімізує ризик помилок. Впровадження систем ERP стало важливим етапом у розвитку фінансового обліку, оскільки ці системи забезпечують інтеграцію всіх бізнес-процесів компанії, включаючи фінансовий облік, управління запасами, продажі та закупівлі. ERP – це тип програмного забезпечення, за допомогою якого організації можуть керувати повсякденною господарською діяльністю, наприклад бухгалтерією, закупівлями, проєктами, ризиками й дотриманням норм і правил, а також операціями в логістичному ланцюзі. Ці системи дають можливість компаніям отримувати повну та актуальну інформацію про свій фінансовий стан, що є необхідним для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [6].

Для ведення фінансового обліку наразі існує досить широкий спектр програмних продуктів, кожен з яких має свої переваги та виклики. Серед найбільш популярних можна виділити наступні:

1) BAS Бухгалтерія: це комплексна система, яка використовується для автоматизації бухгалтерського, а також податкового обліку, що підходить для підприємств різних розмірів. До очевидних переваг можна віднести широкий функціонал, можливість налаштування під потреби конкретного бізнесу та регулярні оновлення. Щодо наявних викликів, то це висока вартість і складність у налаштуванні та обслуговуванні.

2) М.Е.Дос: це програма для електронної звітності та документообігу, яка також містить функції для ведення бухгалтерського обліку. Вона має досить зручний інтерфейс, а також інтеграцію з державними органами.

3) СОТА: зручний хмарний сервіс для ведення бухгалтерського обліку та подання звітності, який особливо популярний серед малого бізнесу та ФОП. Доступний з будь-якого пристрою, має автоматичне

оновлення та простий у використанні. Проте залежний від стабільного інтернет-з'єднання та має досить обмежену функціональність порівняно з десктопними програмами.

Цифрові системи для фінансового обліку мають низку переваг, серед яких можна виділити швидкість обробки інформації, зручність у доступі до даних і можливість автоматизації багатьох процесів, що значно знижує ризик людських помилок. Також вони дають можливість зберігати великі обсяги даних, полегшують складання звітності та забезпечують високий рівень безпеки завдяки шифруванню та аутентифікації доступу. Однак, поряд із цими перевагами, існують і важливі недоліки, зокрема висока вартість впровадження та підтримки таких систем, а також залежність від технологій, що можуть бути вразливими до кібератак або технічних збоїв. Крім того, для ефективного використання цифрових систем необхідна наявність кваліфікованих спеціалістів, що може бути проблемою для малих підприємств.

Очевидним є той факт, що цифровізація фінансового обліку стикається з великою кількістю проблем та викликів, серед яких основними є питання безпеки даних та захисту конфіденційності. Фінансова інформація є досить чутливою, тому підприємства мають забезпечити високий рівень захисту від витоків даних та несанкціонованого доступу, що потребує значних інвестицій у сучасні системи шифрування та моніторингу. Технічні та організаційні труднощі при впровадженні нових технологій також не можна ігнорувати — це може включати в себе необхідність значної адаптації старих систем, навчання персоналу та підтримку безперервної роботи в умовах змін. Крім того, важливими є законодавчі та етичні аспекти цифрового обліку, зокрема необхідність дотримання вимог національних та міжнародних стандартів та забезпечення відповідності процесів фінансового обліку етичним нормам. Всі ці фактори разом створюють комплексну ситуацію, в якій необхідно ретельно балансувати між технологічними інноваціями та нормативно-правовими вимогами.

Тренди та інновації у сфері фінансового обліку постійно змінюються, зокрема через впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект та автоматизація процесів. Штучний інтелект дозволяє здійснювати аналіз великих обсягів даних, виявляти аномалії, прогнозувати фінансові результати та автоматизувати рутинні завдання, що значно підвищує ефективність роботи. Іншим важливим трендом є впровадження цифрових валют центральних банків, що відкривають нові можливості для обліку та моніторингу фінансових операцій. Всі ці інновації покращують точність, швидкість та надійність фінансового обліку, водночас ставлячи нові вимоги до кібербезпеки та правового регулювання в сфері фінансів.

Висновки. У висновку слід зазначити, що цифровізація є максимально важливим фактором розвитку сучасної економіки, особливо у сфері фінансового обліку. У статті описано, як трансформація фінансового обліку від традиційних методів до автоматизованих цифрових систем змінює процеси ведення бізнесу та прийняття ефективних управлінських рішень. Впровадження комп'ютерних технологій і програмного забезпечення для обробки великих обсягів даних зна-

чно знижує ризик помилок і підвищує ефективність фінансового обліку. Проте є й низка викликів, зокрема високі витрати на впровадження таких систем, питання безпеки даних і необхідність висококваліфікованих кадрів для їх обслуговування.

Одним із найбільш важливих аспектів цифровізації є інтеграція новітніх технологій, таких як штучний

інтелект та автоматизація процесів, які покращують точність та швидкість обробки фінансових даних. Водночас ці інновації ставлять нові вимоги до безпеки та правового регулювання. Загалом, цифровізація фінансового обліку надає значні переваги, але вимагає балансу між технологічними інноваціями, безпекою даних та нормативними вимогами.

Список використаних джерел:

1. Грабчук І., Безручук С. Основні концепції впливу цифровізації на якість бухгалтерського обліку. *Економіка управління та адміністрування*. № 4. 2021. С. 69–74. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vzhdtu_econ_2021_4_12 (дата звернення 10.03.2025).
2. Ченаш В., Абрамов А. Розвиток бухгалтерських систем в Україні під впливом цифрових технологій. *Актуальні питання економічних наук. Облік і оподаткування*. 2024. № 3–4. URL: https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/4690/1/Shebeshten_E_Chenash_V_Abramov_A_Rozvitok_buhgalterskih_sistem_v_Ukrayini_pid_vplyvom_cifrovih_tehnologij_2024.pdf (дата звернення 10.03.2025).
3. Артиух О., Колосов А. Вплив цифровізації на бухгалтерський облік: виклики та перспективи. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць*. 2023. № 11–12 (312–313). С. 44–50. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2023/312-313/pdf/44-50.pdf>
4. Струтинська І. В. Дефініції поняття «цифрова трансформація». *Економіка та управління підприємствами*. 2019. С. 91–96. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/48_2_2019/19.pdf (дата звернення 10.03.2025).
5. Сук Л., Сук П. Л. Фінансовий облік: навчальний посібник. Київ : Видавництво “Знання”, 2015. С. 647. (дата звернення 11.03.2025).
6. «Що таке ERP?». Інтернет-джерело. URL: <https://www.oracle.com/ua/erp/what-is-erp/#what> (дата звернення 10.03.2025).

References:

1. Hrabchuk I., Bezruchuk S. (2021) Osnovni kontseptsii vplyvu tsyfrovizatsii na yakist bukhgalterskoho obliku [Basic concepts of the impact of digitalization on the quality of accounting]. *Ekonomika upravlinnia ta administruvannia*, vol. 4, pp. 69–74. Available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vzhdtu_econ_2021_4_12 (accessed March 10, 2025).
2. Chenash V., Abramov A. (2024) Rozvytok bukhgalterskykh system v Ukraini pid vplyvom tsyfrovikh tekhnolohii [Development of accounting systems in Ukraine under the influence of digital technologies]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk. Oblik i opodatkuvannia*. vol. 3–4, Available at: https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/4690/1/Shebeshten_E_Chenash_V_Abramov_A_Rozvitok_buhgalterskih_sistem_v_Ukrayini_pid_vplyvom_cifrovih_tehnologij_2024.pdf (accessed March 10, 2025).
3. Artiukh O., Kolosov A. (2023) Vplyv tsyfrovizatsii na bukhgalterskyi oblik: vyklyky ta perspektyvy [The impact of digitalization on accounting: challenges and prospects]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu. Zbirnyk naukovykh prats*. vol. 11–12 (312–313), pp. 44–50. Available at: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2023/312-313/pdf/44-50.pdf> (accessed March 11, 2025).
4. Strutynska I. V. (2019) Definititsii poniattia «tsyfrova transformatsiia». *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy* [Definitions of the concept of “digital transformation”], pp. 91–96. Available at: http://bses.in.ua/journals/2019/48_2_2019/19.pdf (accessed March 11, 2025).
5. Suk L., Suk P. (2015) *Finansovyi oblik: Navchalnyi posibnyk*. [Financial accounting: Study guide]. Kyiv : Vydavnytstvo “Znannia”, 647 p. (In Ukrainian)
6. Shcho take ERP? [What is ERP?]. Available at: <https://www.oracle.com/ua/erp/what-is-erp/#what> (accessed March 11, 2025).